

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін та філософії

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор із науково-педагогічної
роботи

Сергій СЛОБОДЯН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

Філософія

Philosophy

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

тип дисципліни: обов'язкова

мова(и) викладання: українська

Миколаїв – 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія» є однією із складових комплексної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань «В. Культура, мистецтво та гуманітарні науки», спеціальності «В11 Філологія», спеціалізації «В11. 041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська», освітньої програми «Переклад»

« 18 » травня 2025 р. - 16 с.

Розробник: Олександр МАРУЩАК, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та філософії.

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Філософія» узгоджено з гарантом освітньої програми «Переклад»

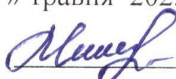
Гарант освітньої програми «Переклад»

Кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології та перекладу

 Тетяна ЄФИМЕНКО

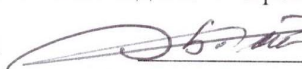
Проект робочої програми навчальної дисципліни «Філософія» розглянуто на засіданні кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та філософії.

Протокол № 10 від «19 » травня 2025 р.

Завідувач кафедри Людмила МАТВИЧЕНКО

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Філософія» розглянуто Навчально-методичною комісією Навчально-наукового гуманітарного інституту

Протокол № 11 від «13 » червня 2025 р.

Голова Олег БОБІНА

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Філософія» погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу Андрій ЛАБАРТКАВА

Робочу програму навчальної дисципліни «Філософія» затверджено Навчально-методичною радою НУК

Протокол № 6 від «25 » червня 2025 р.

Голова НМР НУК Сергій СЛОБОДЯН

Зміст

Вступ	4
1. Опис навчальної дисципліни	5
2. Мета вивчення навчальної дисципліни	5
3. Передумови для вивчення дисципліни	6
4. Очікувані результати навчання	6
5. Програма навчальної дисципліни	6
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування	11
7. Форми поточного та підсумкового контролю	11
8. Критерії оцінювання результатів навчання	14
9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.	15
10. Рекомендовані джерела інформації	15

ВСТУП

Анотація

Формування у студентів системи світоглядних і методологічних знань, поєднання професійної підготовки з сучасним науковим мисленням і високою методологічною культурою, поглиблення смислового контексту явищ культурного життя сучасності. Дана дисципліна призначена розкрити студентам сутність філософського дослідження, його головні проблеми і функції, ознайомити їх із загальною історією світової та вітчизняної філософської думки, окреслити особливості української філософії на тлі європейського культурно-історичного процесу та сучасні підходи до її вивчення, сформувати навички логічного та критичного мислення на основі теоретичного рівня світогляду.

Ключові слова: філософія, критичне мислення, логічне мислення, світогляд, культурний процес, філософське дослідження, методологія.

Abstract

The discipline facilitates to form the system of worldview knowledge and methodological knowledge, it combines professional training with the modern scientific thinking and high methodological culture, and furthermore, it reveals the depth of meaningful connotations of the modern cultural phenomena. The discipline is aimed at revealing the sense of philosophical research, its main problems and functions; it presents the general history of the national and world philosophical thought, shapes the peculiarities of Ukrainian and European historical and cultural process as well as demonstrates the modern approaches to the philosophical study and forms the logical and critical skills on the base of theoretical representation.

Key words: philosophy, critical thinking, logical thinking, worldview, cultural process, philosophical research, methodology.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	В. Культура, мистецтво та гуманітарні науки	Обов'язкова	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		1-й	1-й
Електронний адрес РПНД на сайті Університету	В11 Філологія В11. 041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська, ОП Переклад	Семестр	
Індивідуальне науково-дослідне завдання		2-й	2-й
		Лекцій	
		30 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	6 год.
Загальна кількість годин – 120		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 4	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Самостійна робота	
		60 год.	108 год.
		Індивідуальні завдання: 0 год.	
		Вид контролю: іспит	
		Форма контролю: комбінована	

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни "Філософія" є формування у студентів відповідно до освітньо-професійної програми таких компетентностей:

ЗК 02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 11. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 14. Уміння дотримуватися етики офіційного спілкування.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою для вивчення дисципліни є освоєння матеріалу дисципліни: – «Історія України та української культури».

4. Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів таких програмних результатів навчання:

ПРН 03. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН 04. Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Історія філософії.

Тема 1. Філософія, її людські виміри і смисл.

1. Філософія, світогляд, культура.
2. Історичні типи світогляду: міф, релігія, науковий світогляд.
3. Предмет філософії. Проблема начала філософії.
4. Природа та типи філософських проблем.
5. Функції філософії.

Література: [1, стор. 8-45], [3, стор.11-26, стор. 57-90], [6, стор.13-43], [8, стор. 7-12, стор. 19-26], [9, стор.10-66].

Тема 2. *Філософія Стародавнього світу.*

1. Загальні риси і витоки філософського знання Стародавньої Індії та Китаю.
2. Східний та західний типи культури та філософування.
3. Загальні риси і періодизація античної філософії.
4. Антична класика: Сократ, Платон, Арістотель.
5. Характерні риси і напрямки елліністичної філософії.

Література: [3, стор. 27-35], [6, стор.44-75], [8, стор. 34-80], [9, стор. 120-131], [11, стор. 25-77].

Тема 3. *Філософія Середньовіччя та Відродження.*

1. Характерні риси середньовічного світогляду.
2. Періодизація середньовічної філософії: апологетика, патристика, схоластика.
3. Загальна характеристика філософії епохи Відродження: основні ідеї та персоналії.
4. Філософія гуманізму
5. Натурфілософія доби Відродження.
6. Філософія політики та соціальний утопізм Відродження.

Література: [3, стор. 36-42], [6, стор. 75-110], [8, стор. 81-121], [9, стор. 134-139], [11, стор. 78-120].

Тема 4. Філософія Нового часу.

1. Західноєвропейська філософія Нового часу і її особливості.
2. Просвітництво як течія філософії Нового часу.
3. Особливості та значення німецької класичної філософії.
4. Критична філософія І. Канта.
5. Метод і система Г. Гегеля.
6. Основні ідеї філософії марксизму.

Література: [3, стор. 36-47], [6, стор. 112-178], [8, стор. 123-190], [9, стор. 140-147], [11, стор. 121-148].

Тема 5. Філософія у XIX-XX ст.

1. Некласична філософія кінця XIX – початку XX ст.
2. Особливості сучасної філософії
3. Позитивізм у сучасній філософії.
4. «Філософія життя». Фрейдизм і неофрейдизм. Екзистенціалізм.
5. Духовні витоки української філософської культури.
6. «Філософія серця»: Г. Сковорода, П. Юркевич.
7. Сучасна українська філософія: основні теми досліджень.

Література: [3, стор. 48-56], [6, стор. 180-250], [8, стор. 191-299], [9, стор. 148-152], [11, стор. 150-176].

Змістовий модуль 2. Онтологія.

Тема 6. Філософське розуміння світу.

1. Основні категорії онтології.
2. Проблема буття в історико-філософському окресленні.
3. Основні форми буття.
4. Матеріальний світ та поняття матерії.
5. Розвиток уявлень про простір та час в історії філософії та природознавстві.
6. Субстанційна і реляційна концепція простору і часу. Концепції простору та часу у сучасній науці.

Література: [1, стор. 118-147], [6, стор. 289-318], [8, стор. 300-325], [9, стор. 152-184], [12, стор. 49-81, стор. 228-239, стор. 252-283].

Тема 7. Діалектика та її альтернативи. Основні закони діалектики.

1. Діалектика як вчення про всезагальний зв'язок і розвиток матеріального та духовного світу.
2. Історичні форми діалектики: стихійна діалектика античності, діалектика німецької класичної філософії, матеріалістична діалектика, «негативна діалектика».
3. Альтернативи діалектики. Метафізика. Метафізична і діалектична концепції

розвитку.

4. Софістика та еклектика – альтернативи діалектики як логіки.
5. Догматизм і релятивізм – альтернативи діалектики як теорії пізнання.
6. Основні принципи діалектики.

Література: [5, стор. 172-189, стор. 306-320], [9, стор. 92-120], [11, стор. 305-308], [12, стор. 63-65, стор. 134-150].

Змістовий модуль 3 Гносеологія. Соціальна філософія

Тема 8. Пізнавальний процес: сутність та структура.

1. Гносеологія та її місце у структурі філософського знання.
2. Проблема пізнаваності світу: аналіз основних підходів у різних філософських напрямках.
3. Суб'єкт та об'єкт пізнання. Основні принципи теорії пізнання.
4. Структура пізнавального процесу. Чуттєвий та раціональний ступені пізнання.
5. Діалектика процесу пізнання.
6. Форми раціонального пізнання: відчуття, сприйняття, уявлення.
7. Форми раціонального пізнання: поняття, судження, умовивід.
8. Проблема істини в філософії. Класична концепція істини та її альтернативи.

Література: [3, стор. 111-128, стор. 205-222], [4, стор. 238-248], [6, стор. 359-413, стор. 580-743], [8, стор. 404-433, стор. 453-459], [9, стор. 260-286].

Тема 9. Проблема методу в філософії.

1. Наукове пізнання та його специфічні ознаки: особливості об'єкта, цілей, засобів, методів і результатів наукового пізнання.
2. Тенденція розвитку загальної методології.
3. Емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання. Методи емпіричного дослідження. Специфіка і методи теоретичного пізнання.
4. Загальнонаукові методи. Основні форми наукового пізнання: факт, проблема, гіпотеза, теорія.
5. Структура і функції наукової теорії.

Література: [2, стор.10-36], [3, стор. 26-28, стор. 39-42], [5, стор. 2-33], [6, стор. 12-18], [9, стор. 66-92].

Тема 10. Філософський аналіз суспільства та історії.

1. Концептуальні підходи до вивчення суспільства.
2. Специфіка предмета соціальної філософії.
3. Суспільство як система: основні сфери суспільного життя та їх взаємозв'язок. Політична сфера суспільства.
4. Природа і суспільство. Історичні форми взаємодії суспільства і природи.
5. Соціальні та екзистенціальні аспекти буття людини. Особистість та суспільство.
6. Концепції індустріального, постіндустріального та інформаційного суспільства.

Література: [3, стор.259-276], [6, стор. 414-466], [7, стор. 24-26, стор. 137-239], [8, стор. 460-491], [9, стор. 381-420].

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	пр	лаб	с.р.		л	пр.	лаб	с.р.
Змістовий модуль 1 Історія філософії										
Тема 1. Філософія, її людські виміри і смисл	9	2	2	-	5	10	2	–	–	8
Тема 2. Філософія Стародавнього світу	13	4	4	-	5	14		2	–	12
Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження	9	2	2	-	5	12		–	–	12
Тема 4. Філософія Нового часу	13	4	4	-	5	10	2	–	–	8
Тема 5. Філософія у XIX-XX ст.	16	6	4	-	6	14		2	–	12
Разом за змістовим модулем 1	60	18	16	–	26	60	4	4	–	52
Змістовий модуль 2 Онтологія										
Тема 6. Філософське розуміння світу	15	1	2	–	12	16	–	–	–	16
Тема 7. Діалектика та її альтернативи. Основні закони діалектики	15	1	2	–	12	14	–	–	–	14
Разом за змістовим модулем 2	30	2	4	–	24	30	–	–	–	30
Змістовий модуль 3 Гносеологія. Соціальна філософія										
Тема 8. Пізнавальний процес: сутність та структура	8	2	2	–	4	8	–	–	–	8
Тема 9. Проблема методу в філософії	7	2	2	–	3	8		–	–	8
Тема10. Філософський аналіз суспільства та історії	15	6	6	–	3	14	2	2	–	10
Разом за змістовим модулем 3	30	10	10	–	10	30	2	2	–	26
Усього годин	120	30	30	–	60	120	6	6	–	108

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Філософія, її людські виміри і смисл	2	–
2	Тема 2. Філософія Стародавнього світу	4	2
3	Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження	2	–
4	Тема 4. Філософія Нового часу	4	–
5	Тема 5. Філософія у XIX-XX ст.	4	2
6	Тема 6. Філософське розуміння світу	2	–
7	Тема 7. Діалектика та її альтернативи. Основні закони діалектики	2	–
8	Тема 8. Пізнавальний процес: сутність та структура	2	–
9	Тема 9. Проблема методу в філософії	2	-
10	Тема 10. Філософський аналіз суспільства та історії	6	2
РАЗОМ		30	6

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до лекційних занять – 0,5 год/1 год. занять (1 година на 1 лекцію);
- підготовка до практичних занять – 2 год/1 заняття;
- написання рефератів, есе, виконання розрахункових, розрахунково-графічних або графічних робіт, домашньої контрольної роботи, перекладу, аналітичний огляд, аналіз практичних, проблемних ситуацій (обсяг однієї роботи 10-20 аркушів А4) – мінімум 15 годин на 1 роботу;
- підготовка до контрольних заходів – (15-30) год. на 1 захід.

Розподіл часу самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Підготовка до лекцій	15	6
2	Підготовка до практичних занять	30	12
3	Підготовка рефератів	—	60
4	Підготовка до іспиту	15	30
РАЗОМ		60	108

6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування

Набуття здобувачами компетенцій забезпечується через засвоєння навчального матеріалу у вигляді лекційних, практичних занять та самостійної роботи студентів.

Основними методами навчання з дисципліни є:

1. Пояснювально-ілюстративний метод, за допомогою повідомлення та засвоєння інформації на лекційних та практичних заняттях словесними й наочними засобами.

2. Репродуктивний метод – відтворення студентами на практичних заняттях одержаних від педагога знань і дій для отримання результату.

3. Проблемний метод, коли на практичних заняттях утворюються пошукові ситуації, розвивається активність, самостійність, творчі здібності здобувачів освіти.

Як наочний матеріал на лекціях застосовуються мультимедійні слайди та лекційні демонстрації.

Для зручної та ефективної організації навчального процесу використовується сервіс Moodle з навчальної дисципліни, де розташовані конспекти лекцій, завдання до практичних занять та супроводжувальні матеріали.

З метою роз'яснення найбільш складних питань дисципліни та підвищення якості виконання завдань практичних робіт проводяться групові та індивідуальні консультації за розкладом кафедри.

Під час дистанційного навчання заняття проводяться за допомогою онлайн-сервісів Moodle.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни «Філософія» є:

- усні та письмові відповіді на практичних заняттях;
- підготовка рефератів;
- іспиту.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету. Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю і оцінки заключного іспиту. У кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок. У

проміжних оцінках студент може набрати максимум 60 балів. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру (активність, участь в дискусіях; виконання завдань та інше).

Питома вага заключного іспиту в загальній системі оцінок – 40 балів. Право здавати заключний іспит надається студенту, який з урахуванням отриманих балів проміжних оцінок і заключного іспиту може набрати разом не менше 60 балів. Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок і оцінки іспиту.

Іспит відбувається у усній формі шляхом відповіді на 3 питання білету з іспиту.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Форми контролю результатів навчальної діяльності студентів та їх оцінювання

Кількість балів	Критерії оцінювання
Відповіді на практичних заняттях	
4	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки.
3	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна та логічна, але допущені деякі помилки та неточності у викладенні матеріалу.
2	Відповідь частково правильна, але містить неточності, недостатньо обґрунтована.
1	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
0	Здобувач не дає відповіді або відповідь містить значну кількість суттєвих помилок.
	<i>Максимальна кількість балів за даною формою контролю становить 60 (15 занять по 4 бали)</i>

Підготовка реферату	Критерії оцінювання
16	Зміст роботи відповідає обраній темі; наявність чітко сформульованої проблеми; адекватність формулювання об'єкта, предмета, мети та задач дослідження; наявність посилань на використану літературу та відповідність оформлення роботи стандарту; відповідність висновків меті та завданням дослідження. Робота виконувалась систематично та

	вчасно подана на перевірку науковому керівнику у відповідності із планом виконання.
11	Зміст роботи відповідає обраній темі; але має поверхневий аналіз, матеріал викладено непослідовно та необґрунтовано. Робота виконувалась не систематично та подана на перевірку науковому керівнику з порушенням плану виконання роботи.
5	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень і лише за допомогою викладача може виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
0	Робота не носить дослідницького характеру, не має аналізу і не відповідає пред'являємим вимогам. У роботі немає висновків або вони носять декларативний характер.
<i>Максимальна кількість балів за даною формою контролю становить 48 (3 реферати по 16 балів).</i>	

Іспит	Критерії оцінювання
40	Відповідь логічно побудована, студент чітко та стисло викладає матеріал, показує глибокі знання з питань білету, під час доповіді впевнено і докладно відповідає на поставлені запитання.
35	Здобувач спроможний чітко та стисло зробити доповідь, дає правильні відповіді на всі запитання, але не завжди упевнений в аргументації, чи не завжди коректно її формулює.
30	Здобувач спроможний чітко та стисло відповісти на питання білету, належно обґрунтовує матеріал, але допускає неточності у відповідях на запитання.
25	Здобувач спроможний чітко та стисло відповісти на питання білету, але допускає суттєві неточності у відповідях на запитання, не завжди належно обґрунтовує відповіді.
20	Здобувач невпорядковано дає відповіді на питання білету, намагається дати відповідь на поставлені запитання і робить спроби аргументувати свою позицію.
15	Здобувач невпорядковано дає відповіді на питання білету, робить спроби аргументувати свою позицію, надає неповні, поверхові, необґрунтовані відповіді на поставлені питання.
10	Здобувач демонструє задовільні знання з питань білету, але не може впевнено й чітко відповісти на додаткові запитання та належно обґрунтувати свою відповідь.
5	Здобувач невпорядковано дає відповіді на питання білету, не спроможний дати відповідь на запитання, відстоювати свою позицію.
	<i>Максимальна кількість балів 40 балів</i>

Оцінювання поточного рівня навчальних успіхів здобувачів вищої освіти

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Відповіді на практичних заняттях	15 x 4 бали = 60 балів	3 x 4 бали = 12 балів
Підготовка реферату	—	3 x 16 балів = 48 балів
Іспит	1 x 40 балів = 40 балів	1 x 40 балів = 40 балів
Всього	100	100

8. Критерії оцінювання результатів навчання

Змістові модулі / теми		Денна форма		Заочна форма	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	T1	Відповідь на практичному занятті	4		
	T2	Відповідь на практичному занятті	8	Практичне заняття №1	4
	T3	Відповідь на практичному занятті	4	Підготовка реферату №1	16
	T4	Відповідь на практичному занятті	8		
	T5	Відповідь на практичному занятті	8	Практичне заняття №2	4
ЗМ 2	T1	Відповідь на практичному занятті	4	Підготовка реферату №2	16
	T2	Відповідь на практичному занятті	4		
ЗМ 3	T1	Відповідь на практичному занятті	4	Підготовка реферату №3	16
	T2	Відповідь на практичному занятті	4		
	T3	Відповідь на практичному занятті	12	Практичне заняття №3	4
Підготовка реферату					
Підсумковий контроль		Іспит	40	Іспит	40

Сума		100		100
------	--	-----	--	-----

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. мультимедійне обладнання;
2. ноутбук.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Баумейстер А. Вступ до філософських студій, або інтелектуальні подорожі до країни філософії. Київ, 2017. С. 118 – 147.
2. Добронравова І. Практична філософія науки: збірка наукових праць. Суми: Університетська книга, 2017. С. 10 – 36.
3. Ескізи про мудрість. Від міфу до істини: навч. посіб. [Л.В. Губерський, В.Г. Кремень, В.В. Ільїн]. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2019. С. 241 – 258.
4. Комар О. Постнекласична епістемологія: нові тенденції. Людина в складному світі; за ред. Н.В. Кочубей, М.О. Нестерової. Суми: Університетська книга, 2017. С. 238 – 248.
5. Основи філософії: навч. посіб. [Л.О. Сандюк, С.П. Симоненко, О.В. Сулим, М.Ф. Шмиголь, Н.В. Щубелка, Ю.С. Юшкевич]; за ред. М.Ф. Шмиголя. Київ: Центр учбової літератури, 2017. С. 249 – 253.
6. Основи філософських знань. Філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство: підруч. [В. Лозовий, М. Требін, І. Жилєнкова та ін.]. Київ: ЦУЛ, 2020. С. 547 – 579.
7. Соціальна філософія: хрестоматія: навч. посіб. [упоряд. М.Ю. Голянич, Ю.М. Москаленко]. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2019. С. 24 – 26; С. 118 – 119; С. 225; С. 233; С. 338 – 344.
8. Філософія. Вступ до курсу. Історія світової та української філософії. Фундаментальні проблеми сучасної філософії [В. Петрушенко]. Львів: Львівська політехніка, 2019. С. 492 – 519.
9. Філософія: навчальний посібник для студентів гуманітарних факультетів [кол. авторів; кер. автор. кол. А.О. Приятельчук]. Київ: Вадекс, 2021. С. 350 – 381.
10. Філософія: кредитно-модульний курс [Л. Мозговий, І. Бичко, Р. Додонов]; за ред. Л. Мозгового, Р. Додонова. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. С. 12 – 18.
11. Філософія: підруч. [Л.В. Губерський та ін.]; ред. Л.В. Губерський; худож. О.Д. Кононученко. Харків : Фоліо, 2018. С. 457 – 463.
12. Філософія: підруч. [Марія Фюрст, Юрген Тринкс]. [перекл. з нім. Вахтанга Кебуладзе]. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. С. 405 – 419.

Допоміжна

1. Августин Блаженний. Сповідь. Львів: Кальварія, 2010. 356 с.
2. Арістотель. Метафізика / пер. з давньогр. Олексія Панича. Київ: Темпора, 2022. 848 с.

3. Гайдеггер М. Дорогою до мови . Львів : Літопис, 2007. 232 с.
4. Гуссерль Е. Ідеї до чистої феноменології і феноменологічної філософії. [переклад Вахтанга Кебуладзе]. Харків: Фоліо, 2020. 348 с.
5. Платон. Діалоги. Харків : Фоліо, 2008. 349 с.

Інформаційні ресурси

1. Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченко. Серія "Філософія, політологія". – URL: http://www.phildep.univ.kiev.ua/ua/view/Vysnyk_KNU/78/19/6 (дата звернення: 17.05.2025).
2. Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України: публікації. – URL: <https://www.filosof.com.ua/publik.htm> (дата звернення: 17.05.2025).
3. Сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. - URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 17.05.2025).
4. Сайт журналу «Філософська думка». - URL: <http://journal.philosophy.ua> (дата звернення: 17.05.2025).
5. Філософія: навчальні матеріали онлайн. - URL: <https://pidruchniki.com/filosofiya/> (дата звернення: 17.05.2025).
6. Aristotle – from Categories (Ch. 4, 5), Trans. Octavius Freire Owen. – URL: <https://en.wikisource.org/wiki/Categories> (дата звернення: 17.05.2025).
7. Immanuel Kant – from The Critique of Aesthetical Judgement (Book 1, Sect. 1–5). – URL: <http://oll.libertyfund.org/titles/kant-the-critique-of-judgement> (дата звернення: 17.05.2025).